

europaisk upprustning. Lägg därtill förståelse för den vitala nödvändigheten av ett starkt, dominerande Amerika, för världen och särskilt för Europa.

Uppgiften att bevara det transatlantiska väst ligger inte bara på Europa. Kagan slutar med en rad recept för sitt eget land. Han ser en stark misstro hos sitt eget folk mot Europa. Amerika är dock så starkt att det inte behöver frukta européerna, ens då de erbjuder sin hjälp. Om Förenta Staterna frigör sig från sin fruktan, kan det visa större förståelse för andras moraliska känslor, lite mer av den generositet som karakteriserade amerikansk utrikespolitik under det kalla kriget. Amerika borde visa respekt för multilateralism och lagbunden styrelse. Men det borde också bygga upp ett politiskt kapital som kan utnyttjas i de ögonblick då multilateralism är omöjlig och ensidiga åtgärder nödvändiga. Att vinna

materiellt och moraliskt stöd från vänner och allierade, i synnerhet i Europa, är otvivelaktigt att föredra framför att agera ensam och väcka europeisk ängslan och fientlighet. Amerika har inte visat anständig respekt för mänsklighetens uppfattning.

I början av juni 2003 kunde man notera att Bush och Chirac inte vill låta oenighet kring terroristpolitiken påverka samarbetet i övrigt. Koppla denna dagsnotis till Kagans slutord: Det är kanske inte alltför naivt optimistiskt att tro att litet gemensam förståelse alltjämt skulle kunna föra ganska långt.

I en demokrati drivs all politik av många krafter. Den mediala bevakningen har korta perspektiv. Motsättningar är alltid medialt säljbara. Lugn och eftertanke är svårare att marknadsföra på demokratins torg. I detta perspektiv kan man efterlysa det inrikespolitiska spelets betydelse för utrikespolitiken, på

båda sidorna av Atlanten. Men det skulle säkert kräva en bok till – minst.

Kagans bok kan läsas som en varning inte bara till fredsvännerna i det postmoderna europeiska paradiset – efter svåra, ofta självförvållade prövningar till slut bortskämda av tryggheten under det stora Amerikas säkerhetsparaply. Den har budskap till demokratierna på båda sidor om Atlanten, och annorstädes.

Nils Andrén (n.andren@swipnet.se) är professor emeritus i statskunskap.

BOKFAKTA

Gideon Ross (red), *America and the World* (Council on Foreign Relations, 2002, 389 s)

Alexander T.J. Lennon (red), *What does the World Want from America?* (The Washington Quarterly, 2002, 209 s).

Robert Kagan, *Paradise & Power* (Atlantic Books, 2003, 104 s).

HISTORIA

Kungen var ett barn av revolutionen

Av Mats Fält

Det var mycket nära att marskalken Bernadotte kommit till Sverige som erövrare och ockupationsmakt i stället för som kronprins och kung.

LITE KONSTIGT är det att det kungahus som svenska rojalister hyllar är ett barn av en revolution. En revolution som bland annat krävde det lokala kungaparets liv. En revolution som följdes av ett kejsardöme som även det uppfattades som de gamla kungahusens ärkefiende. Utan den franske kejsarens

tillåtelse hade Bernadotte knappast kunnat bli kung i Sverige.

Ironierna blir inte färre av att Bernadotte, tvärt emot vad svenskarna väntade sig, kom att driva en antifransk utrikespolitik. Den forne marskalken ville dock inte driva denna linje för hårt. Direkta konfrontationer med franska trupper skulle om möjligt undvikas. För Ber-

nadotte var tronen i Stockholm en stor seger men han ville i det längsta inte ge upp hoppet om att även vara en av de möjliga pretendenterna på makten i Paris efter Napoleons fall.

Kampen om makten i Frankrike efter Napoleons fall 1814 är ett av de många kapitel som avhandlas i Margareta Beckmans nyutkomna "Jean-Baptiste Bernadotte – Från Revolutionssoldat till svensk kronprins". Boken ger en bred bild av Bernadottes karriär och är rikt illustrerad. Allt finns med och upplägget liknar klassiska biografier, texten är lättläst och välskriven. Vad en läsare kan sakna är mer djuplodande analyser av till exempel relationerna till Napoleon och Bernadottes roll i maktspelet runt kejsarens fall. Boken är en utmärkt introduktion till ämnet men räcker inte riktigt till för den som redan kan historiens huvuddrag.

De många franska citaten, tryckta

både på marskalkens modersmål och på svenska, är charmiga men kan knappast försvara sin plats. Den svenska versionen hade räckt gott.

Redan tidigt i karriären gynnades Bernadotte av de politiska förändringarna. Revolutionens nya beföringsregler gav honom möjligheter som varit helt utom räckhåll i den gamla kungliga franska armén. Hans mod och administrativa kompetens ledde till snabbt avancemang till den nivå där napoleonkrigens andra franska huvudaktörer befann sig.

Bernadotte skickades 1797 till Napoleon i Italien. Det blev början till en vänskap präglad av konkurrens. Familjerna stod varandra nära, Bernadottes hustru och drottning hade en gång varit Napoleons flickvän och en av kejsarens bröder var gift med hennes syster, och de två kom att verka nära varandra under många år. Den blivande kejsaren ville inte ge Bernadotte alltför stort utrymme, varken i media eller i armén. Denne var å sin sida ovillig att låta sig styras alltför hårt av "den lille korsikanen".

Bernadotte undvek att bli tydligt bunden till de stridande grupperna i det revolutionära Frankrike. Han tjä-

"Han tjänade bourbonerna, revolutionen, kejsardömet, Sverige och den europeiska kontrarevolutionära alliansen med samma energi."

nade troget makten men var till exempel inte öppet aktiv i den kupp som slutgiltigt skulle ge Napoleon makten i Frankrike.

Under ett antal år var Bernadotte borta från den militära banan. Han verkade dels som ambassadör i Wien, dels som krigsminister i Paris. Ambassadörstiden blev ovanligt dramatisk eftersom ambassaden fick ta

emot den folkliga vrede som kriget skapat i Österrike. Som krigsminister kunde Bernadotte utnyttja sin administrativa begåvning, som var väl så stor som den taktiska briljansen på slagfältet.

Därefter följde en tid i "disponibilitet", utan uppdrag i väntan på att, likt de Gaulle i Colombey-les-deux-Églises, kallas tillbaka till fanorna av nationen. Ett antal andra alternativ diskuterades, som ambassadör i USA eller guvernör i Louisiana eller franska Västindien. Washington DC föll på att det inte gick att resa dit under brinnande krig. Inte heller guvernörsposterna blev verklighet.

Om Bernadotte kommit till Louisiana hade det kunnat påverka historien högst påtagligt. Lousianaterritoriet var enormt, det sträckte sig ända från Mexikanska golfen upp till Britiska Nordamerika, och skulle 1803 komma att säljas till USA. Om en militärt och administrativt kompetent guvernör kunnat utveckla området hade en försäljning kanske inte framstått som ett lika attraktivt alternativ för Napoleon. Att behålla den irriterande ambitiösa marskalken på armlängds avstånd hade varit ytterligare ett gott argument för fortsatt fransk närvaro i Nordamerika.

I stället följde nya militära uppdrag för Bernadotte, i huvudsak strider i centraleuropa mot Preussen, Österrike och Ryssland. Erövringen av Lübeck 1806 gav tillfälle till det första mötet med svenskar. De tillfångatagna officerarna fick ett positivt intryck av marskalken, vilket räknades honom till godo när kungavalet blev aktuellt 1810. Även de tyska områden som tidvis administrerades av Bernadotte tycks ha uppskattat hans insatser.

En annan händelse som bidrog till att göra den svenska karriären möjlig var den inställda invasionen

av Sverige 1808. Bernadotte tycks ha varit riktigt entusiastisk inför uppgiften att i spetsen för sina danska, franska och spanska trupper invadera Skåne och gå vidare mot Stockholm. När den egentliga huvudupp-

"Bernadotte tycks ha varit riktigt entusiastisk inför uppgiften att i spetsen för sina danska, franska och spanska trupper invadera Skåne och gå vidare mot Stockholm."

giften blivit inaktuell, att genom aktivitet i norr binda ryska trupper långt från Frankrike, avblåstes dock företaget av Napoleon och Bernadotte kunde förbli populär i Sverige.

Man kan fråga sig om Bernadotte hade några ideal och principer? Han tjänade bourbonerna, revolutionen, kejsardömet, Sverige och den europeiska kontrarevolutionära alliansen med samma energi. Själv tillbakavisade han anklagelserna om svek mot Frankrike med att Napoleon faktiskt angripit Sverige. Samtidigt kan ingen förneka att han gjorde en insats för Sverige i en orolig tid. Dessutom på ett sätt som få väntat sig av den ärorike marskalken. Bernadotte undvek, efter den raskt avklarade erövringen av Norge, krig och var ovillig att ge sig in i farliga allianser. Många av hans nya landsmän blev besvikna, betydligt fler noterade nog tacksamt att inga nya arméer skickades ut för att dö på Europas slagfält.

Mats Fält (mats.falt@tyreso.se) är kommunråd i Tyreso.

BOKFAKTA

Margareta Beckman.

Jean-Baptiste Bernadotte – Från revolutionssoldat till svensk kronprins. Prisma 2003.